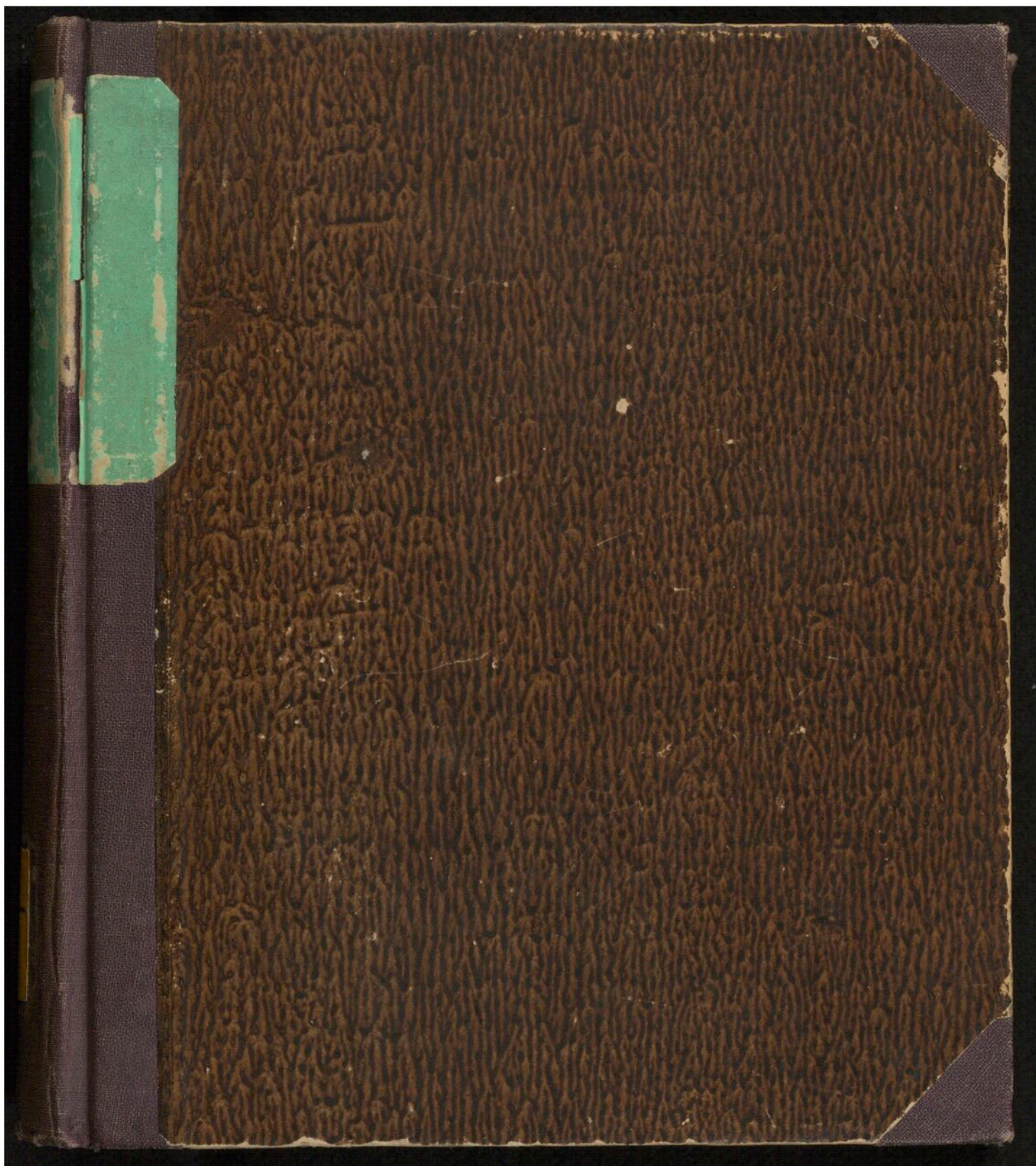

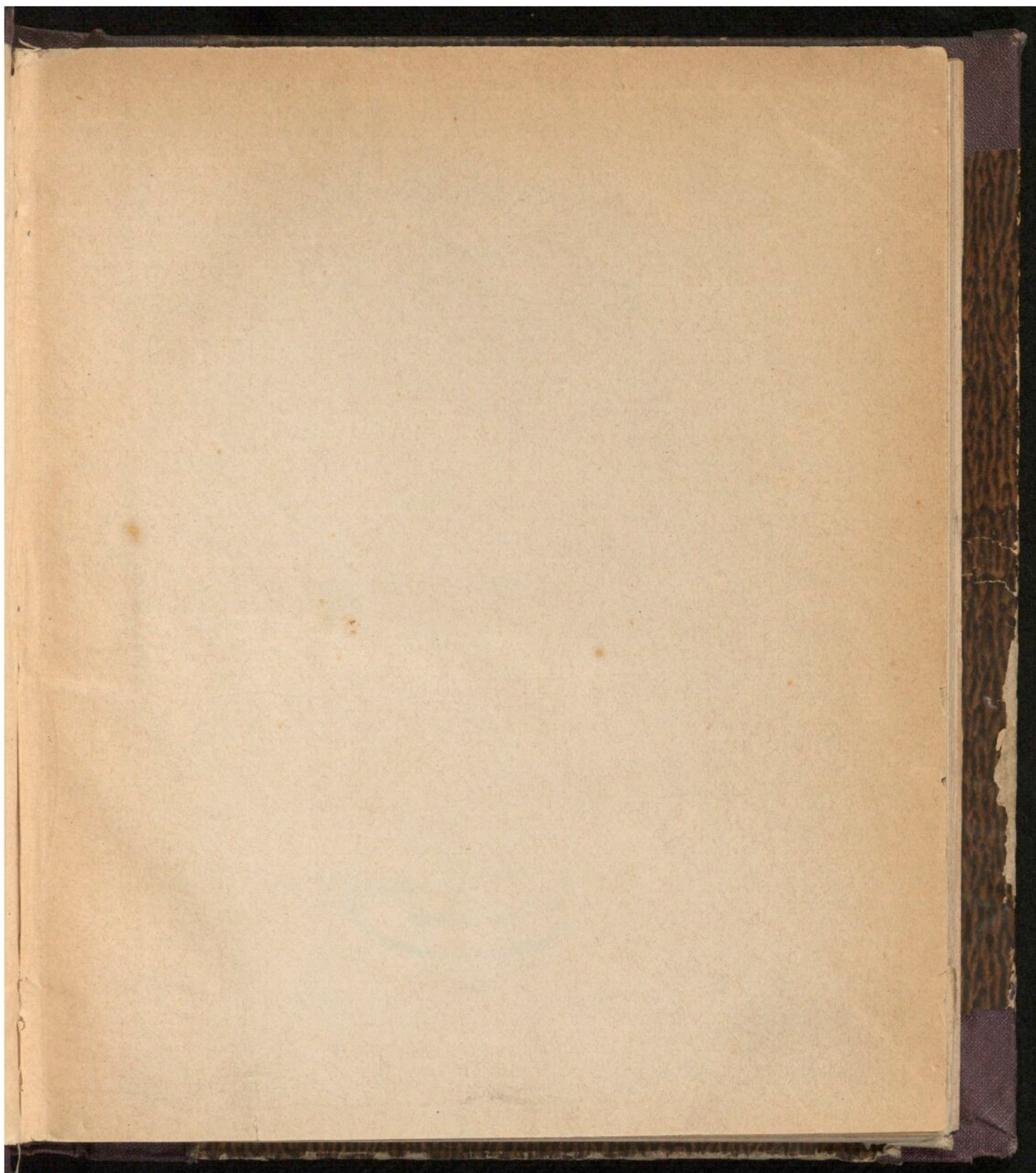
[N-A 1229] Lebn. Marg. 223

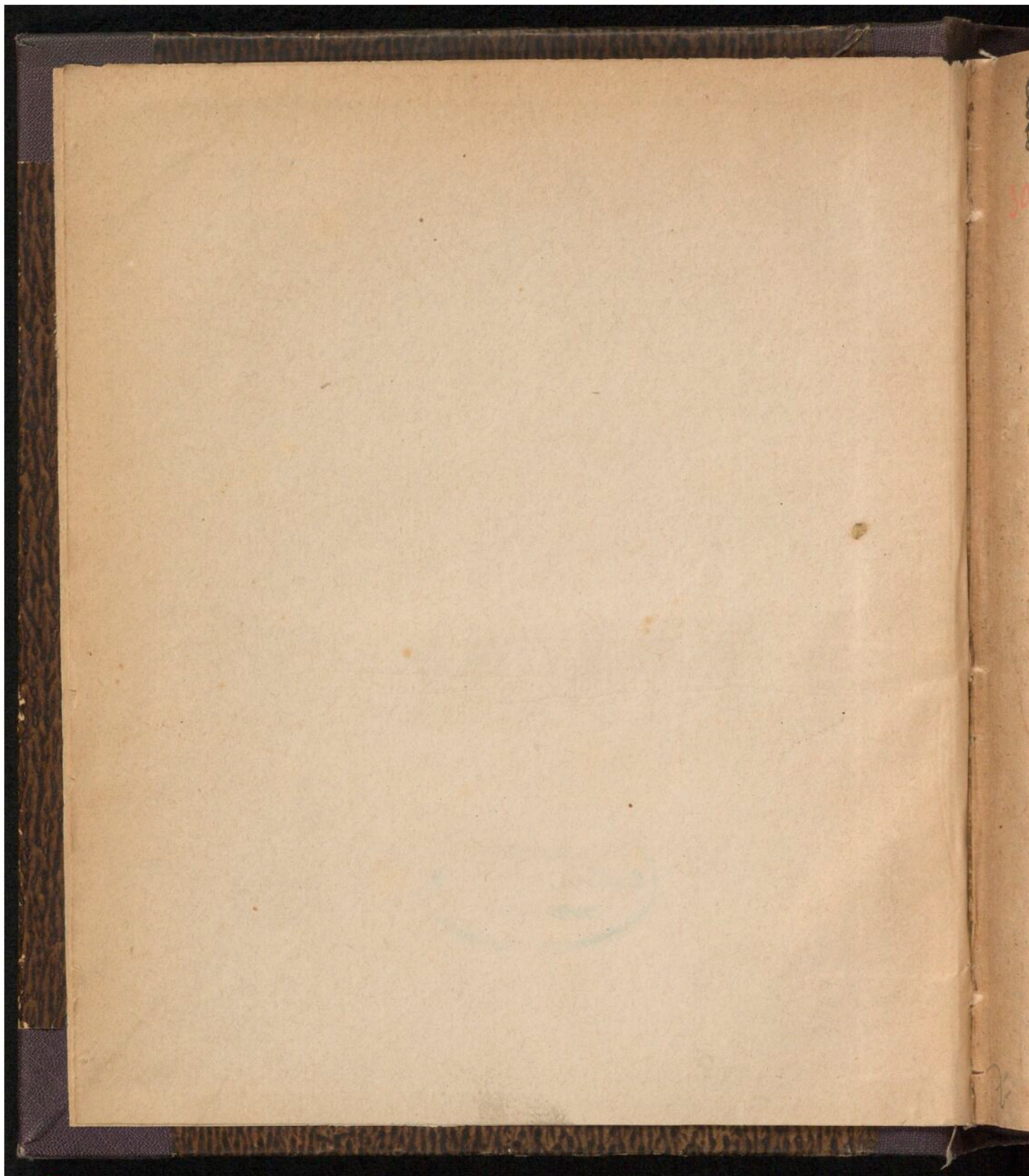
Lebnis - Marginalien in
Andreas Petermann (= Stück 8)

auf S. 6, 7, 11, 16, 17

Unterstreichungen auf S. 9, 10, 15, 18, 19, 25
Abd.

Niedersächsische
Landesbibliothek
Hannover

7.
FRIDERICI HOFFMANNI

AD

Celeberrimi cujusdam Viri

FUNDATORIS

NOVÆ

PHILOSOPHIÆ

SPIRITUALIS

Scriptum.

brevis & modesta responsio

cum

Vindicatione Philosophiæ experimen-
talis mechanicæ.

HALÆ, LITERIS SALFELDIANIS.

FRIDERICI HOFMANNI

AD

Celeberrimi cujusdam Viri

FUNDAMENTORIS

NOVAE

PHILOSOPHIAE

SPIRITUALIS

Scriptum

brevis & modesta responsio

cum

Vindicatione Philosophiae experimen-

talis mechanicae.

HALE, LITERIS SALFELDIANIS

Mathematices atque Physices Cultoribus

S. P. D.

FRIDERICUS HOFFMANNUS.

Onscripsi ut Professor Physices constitutus nuperime Theoremata quædam mere physica, contra fundamenta novæ philosophiæ spiritualis, partim, quod hæc Cartesianæ, illique à celeberrimis Anglis magis exulta dictæ mechanicæ adversissima multorum studiosorū animis infusa erat, partim, quod hæc hypothesis inscitæ fundamenta in explicatione rerum naturalium & medicarum prorsus manca ac trunca de novo sterneret. Feci id inductus solo amore veritatis, quam vi conscientiæ ac officii mei defendere ac tueri à crassissimis erroribus obstrictissimus fui. Ut autem evitare omnes lites ac rixas, ad quas ingenium meum non natū est, amicè indicavi propositum Celeberrimo Viro Autori, ipsumq; ad mutuum colloquium disputatorium, ut magis veritas eniteret, simul invitavi, quinimo, ut ipsum magis ad colloquium illud adstringerem, ipi publicè pollicitus sum, me descendurum fore in ejus opinionem, si probare poterit claritatem suæ hypotheseos; & ipse Celeberrimus Vir mihi hoc quoq; promittens dixit, intra quadrantis horæ spatium totā rem posse confici. Postea præter omnem spem & contra datam fidem, loco apparitionis, scriptum aculeis non levibus armatum, quod non contra me speraveram, in ipso disputationis actu ad dispensandum

A 2

dum tradidit, non obstante, quod duos ante dies per Amicum ipsum monuissem, & instanter petiissem, ut à proposito abstinere & per amicam collationem rem componere vellet, ne Princeps irascatur, ne scandalum fiat, & exteri vel malevoli latentur nostris dissensionibus. Scriptum hoc sane indignissimum est tanto Viro tam quoad ipsos aculeos, quam quoad ipsas res, quæ quam vilis momenti sint, & contra omnia principia physices rationalis & experimentalis, non tantum iudicio acutorum Philosophorum, sed saltem statices ac physices tyronum relinquo. Loco solidæ refutationis & rationum valentium contra theoremata quæstiunculas innumeras otiosas, inutiles & captiosas proponit, variasque ponit antitheses, quas si examinare vellem, & sufficienter ad quæstiones respondere, operosum incresceret opus. Præterea Celeberrimus Vir corollaria quædam ad hoc negotium non spectantia, & ante plures menses in schedula coniecta, nec ad docendum, sed disputandum exercitii causa proposita, identidem examinare intendit quæstionibus intricatissimis, non alium in finem, quàm ut farragine & mole harum quæstionum me à scopo controversiæ vero abducatur, & auditoribus suis rerumque physicarum ignaris imprimat, se invincibilem esse, & nunquam errare posse.

In principio præfationis scribit, propalatum fuisse à Dominis meis Commensalibus, quod vellem hypotheses de homine & ejus partibus impressas, sed nondum publici juris factas, refutare & perniciem illarum ostendere. Pro injuria id sibi sumunt, quod hoc propalaverint, cum nunquam hoc ipsis dixerim; neque id factum est, nunquam enim in animum induxi, illa quæ de homine & ejus partibus habet, quoniam maxime ad Theologiam spectant, refutare, sed saltem physica, & quidem talia, quæ abunde in collegiis suis docuit & partim in ipso *noto scripto* continentur. Excusationes & causas, cur non ap-

apparuerit verbosa prolixitate, uti ejus mos est, recenset, sed quæ tam infirmæ sunt, ut etiam ille, qui simplici saltim spiritu & intellectu gaudet, illarum debilitatem cognoscere possit. Notum quippe est, intra moram unius horæ per colloquium plures terminos & quæstiones explicari ac solvi & de veritate conveniri posse, quam per literas intra longum temporis spatium. Porro me ceu autorem rixarum & imprudentiæ accusat; quivis autem sapiens judicium hic ferat, utrum ille sit autor rixarum, qui ad officium professionis physica constitutus peregrinas opiniones mere physicas placidissime sine minimo aculeo, sine mentione Autoris vel loci, ubi hæc surrexerint, breviter, realiter & modeste examinare & convellere in disputatione vult; an potius ille autor rixarum, & imprudenter sese gesserit, qui contra Principis voluntatem, contra statuta Academica alienis sese immiscet Professionibus, ibi nova fundamenta ac principia condere veritati adversissima conatur, illa diffuse propalat, colloquium de horum ventilatione respuit, in vectivis adversarium aggreditur & quæstionum maleferiatarum farragine litem protrahere tentat. Scribit, se veritum esse, ne in disputatione prostitution fieret, sed vereor, apud externos & eruditos philosophos majorem Celeberrimi Viri jam prostitutionem factam fuisse per ejus scriptum. Conqueritur, quod non sincerè recensuerim ejus hypotheses, hinc coactus fui, ex ejus scriptis & collegiis inferius ad verbum adscribere, & quod triplicem in homine statuatur spiritum, elicere. Porro conqueritur, quod ego ipsum non patiar auditores suos principiis philosophiæ imbuiere: Si vera sunt, lubentissime hoc patiar; sin autem falsa, tunc quando amat veritatem, contradictionem lubentissime ac æquisimo animo ferre debet. Denique se plus centum quæstiones habere, si velit intelligere mea principia physica, scribit. An putat Vir

Celeberrimus, acumen ingenii esse, quæstiones vel mille inanes formare contra quasdam positiones; majoris rem artis esse credo, unico vero ratiocinio falsitatem propositionis demonstrare; illud faciunt sophistæ, hoc docti & sinceri homines.

In fine præfationis Celeberrimus Vir injurium sese præbet contra me, dum diffamat, Non neminem esse, qui actionem conditionis rei suæ adversus me paret ratione fundamentorum Medicinæ nuper editorum. Ego probe rerum mearum conscius non possum credere talem esse, expectamus autem illius actionem, & sufficienter respondebimus. Lubens fateor, non in hisce fundamentis, ubi innumeræ res occurrunt, me plane nova & inaudita posuisse, verum receptas & jam notas præstantissimorum Medicorum ac Professorum opiniones, definitiones, observationes tradidisse, multa tamen de meis addidi: Et maxime ordinem, methodum facillimam mihi ipsi vendico. Denique injurium se mihi præbet, me sub fide silentii communicatos quosdam sui ingenii foetus tanquam meos luci exposuisse publicæ; Cur non indicat, quinam illi sint, cur non mentionem injicit in sua examinatione Corollariorum? Plura sæpiusculum cum ipso locutus sum de spatio, corpore, spiritu, materia, & non nisi entia rationis percepi, & fructus meræ imaginationis: Nunquam audiivi novum inventum, experimentum & rationem novam explicandi aliquod phænomenon. Cur non à me mutilatos istos foetus integros ac vivos in lucem ponit, ut omnes admirari possent tantam inventionem, tantos exclusos ingenii partus.

Quod attinet ipsam tractationem Corollariorum, illa jam huc non spectant, sed tunc temporis ad cathedram, ad quam Celeberrimum Virum non semel, sed sæpius instantissime invitavi. Veritatem tamen illorum, paucissimis exceptis, alia tempestate vindicabo. Ulterius, quod ad antitheses Theorematum & quæstiones annexas attinet, quod ad eas non respondeam nemo

mi-

mihi vitio vertet, dum Celeberrimi Viri scopum apertissime video, quoniam quærit involvere controversiæ statum hisce quæstionibus ac difficultatibus, ne veritas in apurum veniat. Denique plures petere deberem explicationes terminorum, & solutiones contradictionum in ejus thesibus & antithesibus contentarum. Porro si ad quæstiones respondere vellem, increpceret operosum scriptum, ad quod si deinde reponere vellet, uti hic facit Celeberrimus Vir ad unam paginam, quinque, immensum scriptum fieret, & veritas saltim sic magis tegeretur. Tandem provoco ad omnes eruditos viros, Celeberrimum Virum prorsus ignarum esse rerum physicarum, principiorum mechanicorum staticorum, vix illum librum Philosophiæ Experimentalis intelligere posse: Sic ergo ille me non intelligeret iterum & mox novas explicationes peteret, sicque lis protraheretur in infinitum. Ne autem possit persuadere aliis, calviam hanc esse excusationem, paratus sum ad colloquium, quod semper alias urgere solet, vel germanico vel latino idiomate instituendum vel privatim vel publice in præsentia doctorum Virorum, ubi veritatem meorum theorematum & hujus scripti apertissime demonstrabo, ad quæstiones ejus, si opus est respondebo, & absurdissimas hypotheseos suæ deductiones monstrabo, ipsumque in contrarium convincam per experimenta & rationes.

Quod attinet ejus *postulata*, quæ ceu prima & verissima præsupponit, & quibus reliqua supersternit, nego illa penitus à sexto ad XII, donec mihi prius definiverit motum, deinde explicaverit, quid per actionem & passionem in corpore intelligat? quid per movere, moveri ab alio, in alio, in se ipso, movere in se ipso & has notiones rebus applicaverit. Deinde dicat, quid sit quies? quid quiescere? Annon putat Celeberrimus Vir, quietem etiam esse motum & actionem, & corpora, quando quiescunt, movere, item resistantiam esse motum. Hac ipsa

pa-

paradoxa apparent, demonstabo autem ratione, & ad oculum per experimenta. Prius Celeberrimus Vir addiscere deberet statica principia mechanica, antequam postulata quædam de motu dare vellet.

Ut autem eò melius pateat veritas, & controversiæ nostræ status eruditis, rerumque harum gnaris innotescat, breviter fundamenta novæ hypotheseos, uti illa collegi ex scriptis ferme in omnium manibus versantibus, ad verbum hic apponam, illaque formaliter sic destruam

(1) Dicit; *Corpus omne consistere ex materi & spiritu.*

Spiritum dicit esse ens activum seu potentiam activam moventem, materiam autem ens mere passivum.

Opp. Quodcunq; principium corporum naturalium nec sensibus nec ratione demonstrari potest, nec mente concipi vel definiri, quid sit? illud est imaginarium nec potest esse principium corporum naturalium.

Atqui Spiritus corpus constituens est talis. E.

Major est clarissima; Minor probatur; quia Spiritus ille in sensus non incurrit, nec à priori nec à posteriori, rationes quas afferre poterit pro spiritu demonstrando, explicari possunt ex materiæ variâ dispositione.

Instabit Vir Celeberrimus: *Esse ens activum*, Verum:

Quodcunque est ens activum, illud est Spiritus

Figura particularum in corporibus est ens activum. E.

Conclusio est absurda. E. vel major vel minor. Non minor, E. propositio major, quæ Viri Celeberrimi est. Minor innumeris experimentis probari potest, figuram corporum esse activam. Actio enim est scindere, pungere; jam autem culter, acus, nisi sit acuta & talem habeat figuram, id non facit. Venena propter acies & cuspides discidunt, tunicas ventriculi corrodunt; Salia corrosiva acida propter figuram triangularem acutam corrodunt cutim; Item liquores solventes & men-

menstrua propter diversitatem figuræ solvunt metalla, sic aqua
solus Lunam, non autem aurum, & contra Aqua regis
aurum, non autem Lunam, & figura si immutatur & obtundi-
tur, omnis perit actio. Deinde omnis secretio est actio, &
secernere est agere; jam autem si per cribrum, quod foramina
habet rotunda, immittuntur corpora diversissimæ figuræ, illa
saltim, quæ simili rotunda figura gaudent, transibunt, reliqua
non.

Dicit: *spiritum esse potentiam activam moventem.*

Opp. (1) Omne posse præsupponit esse. Dicat itaque quid
sit spiritus? non quid possit.

ii. Ubicunq; est potentia activa movens, ibi est spiritus. In ho-
rologiis & aliis machinis est. E. potentia activa movens & vis
illa in horologiis & machinis elasticis est spiritus. Conclusio est
absurda. E. una præmissarum, non minor, quæ est verissima,
quia dependet illa vis à figurâ sphæricâ pinnularum. E. necessa-
rio Celeberrimi Viri definitio.

Instabit: *Spiritum esse potentiam activam moventem &
simul illuminantem;*

Quæritur, quid hic intelligat Celeberrimus Vir per lu-
men? si illud, quod in sensus incurrit, est corporeum. Si au-
tem per lumen intellectum vel instinctum quendam natura-
lem, uti sese explicat in suis scriptis, jam quæro, unde sciat, arbo-
res, lapides, mineralia habere talem instinctum naturalem? aut
debet hoc scire vel per sensus, vel per rationes, vel per conscien-
tiam. Non autem per sensus nec per rationem, cum illud non
concipere potest, nec per conscientiam, non enim ipse lapis vel
arbor fuit Celeberrimus Vir, ergo prorsus nescit. Instabit.

In hisce creaturis latitare antipathias & sympathias. Opp. Si
omnes effectus corporum naturalium, qui sympathiæ & antipa-
thiæ à veteribus adscripti sunt, possunt explicari ex magnitu-
dine

B

dine & figura materiae adeoque mechanice, sequitur, quod non
instat. *instat. vel instat. non instat. instat. non instat.*

Atqui verum est prius. E. & posterius.

Instat.

Magnetem cum ferro habere sympathiam; raphanum
rusticanum habere antipathiam contra calculum.

Resp. Quod attractio sic dicta ferri ad magnetem non oc-
cultam quadam, sed aperta peragatur qualitate, acutissime ac latius
demonstravit *Cartesius*. Deinde, si magnes ob spiritum quendam
attraheret ferrum, sequeretur, quod illa actio à spiritu non pos-
sit impediri, quia spiritus omnia penetrat, jam autem potest im-
pediri per alium situm, per inunctionem sevi, E. non fit à spi-
ritu, sed à corpusculis.

Quod raphanum rusticanum attinet, quem scribit Cele-
berrimus Vir habere antipathiam contra calculum, cur non
contra stomachum? quia ille raphanum non bene ferre &
concoquere potest, hinc ructus male olentes excitat. Quod
autem contra calculum efficax sit, hoc non ob singularem spi-
ritum, sed ob sal volatile sulphureum accidit.

Forſan reget, corpora debere eſſe integra quæ ex ſpiritu
& materia ſint conſtata, ſed dicat, mihi, quanam corpora ſint in-
tegra, quanam non? annon fruſtrum magnetis in partes divi-
di poteſt, quæ omnes ſunt integra, & ferrum attrahunt, &
ad polum ſeſe convertunt? Si itaque actio illa attrahendi eſt
à ſpiritu, ſequitur quod quævis pars magnetis habeat ſuum pe-
culiarem ſpiritum adeoque in fruſto magno magnetis innu-
meri ſint ſpiritus. Inſtabit forſan porro, ſe intelligere corpo-
ra animata, quæritur? quid hic intelligat per corpora anima-
ta, anne omne corpus juxta ſuam opinionem, habet mate-
riam & ſpiritum? an forſan illud dicit animatum, quod vim
habet ſeſe multiplicandi, hinc lapides, metalla, & minera-
lia.

lia non erunt animata, pro quibus tamen illa habet; quia ca-
rent semine, seu vi sese multiplicandi. Deinde debet scire,
in seminibus vegetabilium & animalium jam totius animalis
& plantæ rudimenta ac lineamenta exacte latitare, uti id
Celeberrimus Malpighius & Dominus Grevius manifesta-
runt.

II. Statuit; *Materiam esse ens mere passivum, materiæ oppo-
situm autem esse spiritum seu ens activum.*

Si mentis abstractione & mathematicè consideramus
materiam secundum suam longitudinem, deinde latitudi-
nem & tertio profunditatem est ens passivum, si autem phy-
sice consideratur, quatenus est in mundo, formata, nil nisi cor-
pus est seu ens extensum in longum latum & profundum,
certa vi premendi, seu nisu quodam à DEO dotatum, adeoque
activum, ita tamen ut certo respectu corpus juxta aliud cor-
pus positum & simul agat & etiam patiatur, hinc malleus in-
cudi applicatus & agit & simul patitur, quàmvis actio à pas-
sione mente abstrahi possit. Sic quoque unus globus im-
pulsus alterum adjacentem etiam impellit & sic patitur & si-
mul quoque agit. Materiæ oppositum esse Spiritum nega-
mus, materiæ oppositum est non extensum; illud autem
non statim est spiritus, alias entia rationis, quæ non sunt ma-
terialia, essent spiritus; si materiæ oppositum esset spiritus,
impulsus quoque externus corporum aliis corporibus com-
municatus, quique illa ad motum determinat, esset etiam spiri-
tus, quia non est materialis, licet à materia fiat.

III. Dicit; *Movere & omnium actionum predicata per-
tinere ad Spiritum, nimirum extendere, unire, dividere, illumina-
re, calefacere; è contra uniri, extendi, dividi, illuminari, cale-
fieri, pertinere ad materiam.*

Opp. Si, omnis actio v. gr. uniendi, dividendi, calefaci-

B 2

endi

endi pertinet ad spiritū, sequitur quod actiones medicamento-
rum, dum calefaciunt, resolvunt, sudorem pellunt, humores
coagulant & uniunt, deducendæ sint à spiritu. Posterius est
absurdum, quia modum operandi & agendi medicamento-
rum exactissime demonstrare possums ex materiæ varia di-
spositione, magnitudine figura textura E. & prius erit absurdum.
Porro, si actiones omnes à spiritu essent, sequeretur, omnes
causas morbosas esse spirituosas, & suam activitatem habere
à spiritu, & quoniam diversissimæ sunt illæ causæ, diversissimi
etiam essent spiritus. Posterius est absurdum E. & prius.

IV. Scribit, *Spiritum, qui in reliquis creaturis & in homi-
ne tantum gradu differt, constare ex amore & lumine*; A-
morem autem in creaturis dicit *sympathiam* & lumen *instin-
ctum naturalem*. Quæritur hic, an illa, quæ tantum gradu diffe-
runt etiam essentia differant? si non, spiritus creaturarum, etiam
esset immortalis non secus ac anima rationalis hominis, & crea-
turæ, lapides, metalla essent quasi mentes corporeæ. Quod atti-
net *sympathiam & antipathiam* supra jam responsum dedimus,
hæc enim mera sunt cerebri figmenta.

V. Si motus omnis à spiritu est, uti est, & spiritus est ens a-
ctivum uniens materiam ab intra, unio autem sine attractione
concipi nequit, sequitur omnino, attractionem æque competere
spiritibus ac pulsionem; Jam quæro, annon omnis actio, quæ di-
citur attractio fiat uncis vel hamulis? & annon putat, illam
tractionem etiam speciem esse pulsionis? quia in omni pulsi-
one corpus impellendum debet esse antrorsum constitutum,
pellens autem retrorsum, hinc nulla datur attractio in rerum
natura, aut concipere aliquam V. C. potest, ubi pellens antror-
sum, pellendum autem retrorsum? adeoque.

Quodcunque nec concipi potest, nec demonstrari,
illud nihil est.

At-

Atque attractio talis est. E.

Quæ de unguibus avium & vitro illo, quod ad os applicare vult, Celeberrimus Vir adducit, ridicula sunt, & tam speculativo viro indignissima. Solus Respondens in disputatione potuisset hoc dubium solvere: & omnibus tyronibus notum est, ab impulsu externo aëris & interno vitri aëre per inspirationem in cavitatem pectoris cedente hunc effectum dependere. Deinde, an concipit V. C. spiritum habere tales ramulos vel hamulos, qui uniat materiam? Porro, an putat V. C. quando acidum lac unit ac coagulat ratione spiculatorum tricuspidalium, quæ ad oculum demonstrari possunt per microscopium, fieri etiam per spiritum? Item quando duo plana ac polita corpora sibi invicem cohærent, ubi hic est spiritus? cur non corpora, quæ non talem habent planitiem, etiam cohærent?

VI. *Aura, aër purus, æther non est aliquid materiale, cum potius lux & æther sint spiritus.* Dicimus

Quodcunque habet gravitatem, quodcunque potest refringi & reflecti & in motu impediri, illud est corporeum

Atque æther, lux &c. E.

Major est verissima, minor probatur per vitra caustica per colores & per omnia experimenta optica. De ætheris gravitate ingentem scripsit tractatum *Bernoullius Mathematicus nostri temporis Princeps.*

Regeret; Non posse dari ulnam vel cyathum lucis, fane ex magna ignorantia physices fluxit hæc objectio, an effluvia ex corporibus odoratis emanantia ob hanc rationem sunt spiritus? quia non possunt dari ad ulnam.

VII. Scribit, *Hominem constare ex tribus partibus, corpore, anima & spiritu. Corpus voco materiam in homine à spiritu animali apte dispositam ac effabricatam, ut spiritus animalis functiones & virtutes suas ac motus concinne exerere possit, Ani-*

nam vero (Ψυχὴν) spiritum, quem homo cum aliis sublunaribus potissimum creaturis communem habet, corpus hominis variis virtutibus ac motibus in creaturis afficiens. Spiritum (πνεῦμα) dico spiritum divinum hominis, animam à motu & inclinationibus creaturis advertens ad DEUM. Negavit Vir Celeberrimus in scripto, se triplicem spiritum statuere, si autem corpus habet spiritum & anima spiritus est, & πνεῦμα spiritus, omnino triplex erit spiritus. An putat, pneuma non pertinere ad hominem irrogenitum? si hoc, cur hominem dicit adhuc huius spiritus habere scintillam? annon scintillâ hæc differt essentia à spiritu nec ne? Sufficit Celeberrimum Virum statuere triplicem spiritum in hominibus piis. Porro necesse est, ut quoque Vir Celeberrimus statuatur innumeros spiritus in corpore humano, quia quævis pars solida, quodvis viscus, omnes, omnis glandula suam peculiarem habet actionem, peculiariter est constructa & composita; hinc cum actiones & uniones sint diversæ, necesse est, ut diversi etiam sint spiritus.

Concludo tandem hoc Syllogismo:

Si omnes rerum naturalium effectus, actiones & phænomena, quæ Celeberrimus Vir spiritui adscribit, possunt explicari ex dispositione variæ materiæ ratione magnitudinis figuræ diversæ sequitur, quod philosophia mechanica spirituali illi philosophiæ sit præferenda:

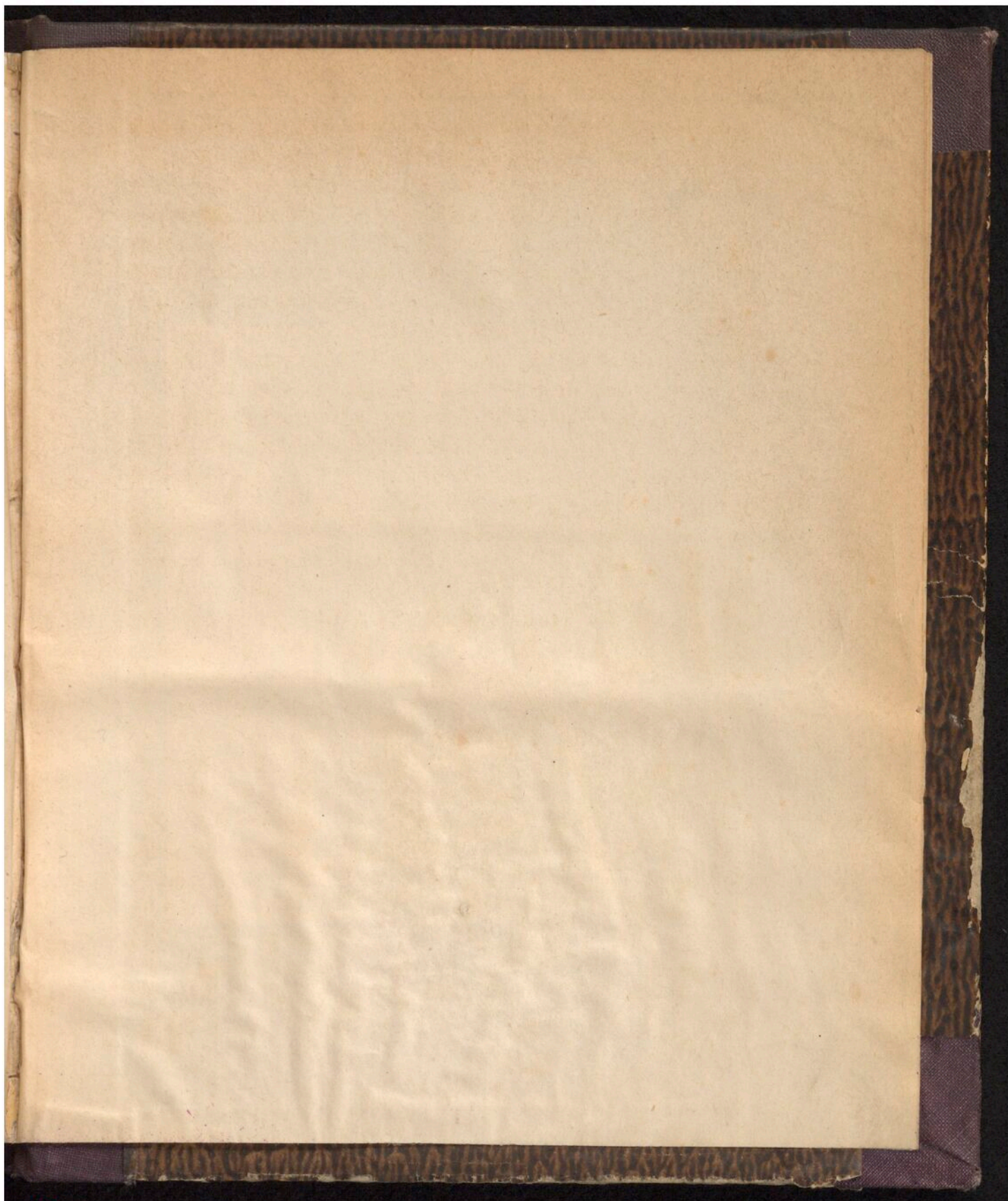
Atqui. E.

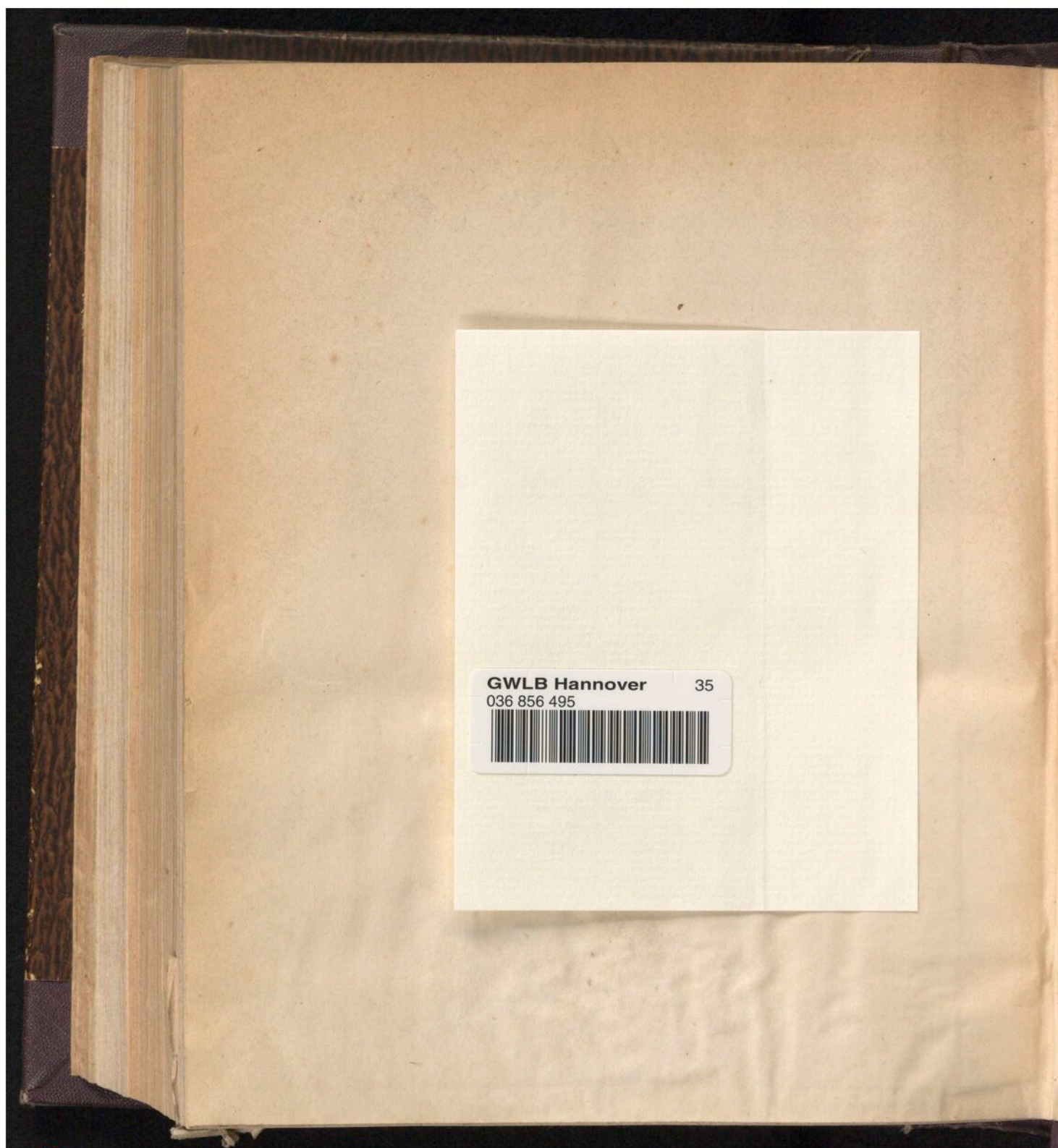
Breviter sic discussa nova hypothesis, provoco jam ad iudicium Physicorum eruditorum, annon nova hæc hypothesis sit imaginaria? annon pestis in physica & medicina? annon omnia veterum asyla ignorantiae denuo resuscitet? Et annon Celeberrimus Vir hoc scripto crassissimam suam ignorantiam physicam proderit coram toto mundo? qui Cartesianos refutare vult & philosophiam mechanicam destruere, cum tamen

nun-

nunquam legerit vel intellexerit Cartesii principia physica, Boylei scripta & innumeros alios doctissimos libros; nam si intellexerit, impossibile est, ut tam absurdum judicium foveret de illis: Ægrotantis rationis partus diceret vortices, cylindros aeris &c. Et tandem annon intempestivus pruritus & præcipantia fuerit? Contradictiones velle elicere ex philosophia mechanica, quam novam elastico-corpuscularem appellat; cum tamen historiam physicam & experimentorum, quæ physices animæ sunt, rationes, prorsus ignoret.

Hæc si iterum Celeberrimus Vir aggredi velit decem mille quæstionibus, quæ arma ejus sunt expolita, uti in publica scheda scripsit, ut apud vulgum saltim famam aucupetur, non respondebo, & vix lectione dignabor, ne mentis meæ tranquillitatem turbem & tempus inutiliter teram; omnes quoque aculeos, injurias etiam acerbiores æquisimo animo & contemptu cum aliis me majoribus feram: bene gnarus, Celeberrimum Virum ex habitu quodam acquisito nec aliter scribere vel loqui posse, & dum putat se placidissime scribere, acerbissime id facit. Sincere autem hoc ipsi consilium do, quoniam toties sancte publice promisit, se velle abstinere à tali scribendi aculeato genere, & forsân invita ejus voluntate id facit, ut impofterum semper scripta sua edenda piis Theologis tradat, quo illa purgentur à pravæ carnis stimulis & inutilibus verbis. Tandem non possum non quædam reponere ad ea, quæ in ultimis paginis exstant, nimirum familiares meos credere, me fundamenta Chymia & aliarum disciplinarum ignorare; Pro injuria id sibi sumunt, quid in Chymia præstiterim, judicent doctiores ex meis scriptis jam & ante duodecim annos editis. Denique putatne Vir Celeberrimus fundamenta harum disciplinarum realium tam celeriter posse confici & conscribi, quam grillos

Niedersächsische
Landesbibliothek
Hannover

IV⁴, 605 2

